

4. Kozubovska, I. V., & Povidaichyk, O. S. (2021). *Korotkyi tlumachnyi slovnyk psykhologo-pedahohichnykh terminiv (Dlia aspirantiv i mahistriv)*. [Concise explanatory dictionary of psychological and pedagogical terms (for postgraduates and master's students)]. Uzhhorod.
5. Liebidiev, Ye. O., Livinska, H. V., Rozora, I. V., & Sharapov, M. M. (2016). *Matematychna statystyka*. [Mathematical statistics]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КУРОК Віра Панасівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх вчителів технологій та педагогів професійного навчання.

КОРОТИЧ Анатолій Володимирович – аспірант кафедри технологічної і професійної

освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Наукові інтереси: підготовки майбутніх педагогів професійного навчання до інноваційної діяльності.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KUROK Vira Panasivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Head of the Department of Technological and Vocational Education at Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: training of future technology teachers and vocational education instructors.

KOROTYCH Anatolii Volodymyrovych – Postgraduate student at the Department of Technological and Vocational Education, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: preparing future vocational education teachers for innovative activity.

Стаття надійшла до редакції 8.11.2025 р.

УДК 378.147

DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2025.17.020-024

КУЧАЙ Олександр Володимирович –

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9468-0486>

e-mail: kuchay@ukr.net

КУЧАЙ ТЕТЯНА ПЕТРІВНА –

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти,

Закарпатський угорський університет ім. Ференца Ракоці II

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3518-2767>

e-mail: tetyanna@ukr.net

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАВОВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗІ ЗДОБУВАЧАМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КУЧАЙ Олександр Володимирович, КУЧАЙ Тетяна Петрівна. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАВОВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗІ ЗДОБУВАЧАМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Виховання громадян правової держави суспільство багато в чому пов'язує з особистістю вчителя, його загальною та правовою культурою, науковими знаннями та педагогічною майстерністю. Однак сьогодні майбутні вчителі через недостатню увагу до правового виховання та навчання у вузі нерідко мають низький рівень правової культури. Реалізовані в педагогічних вузах програми, наявні підручники та навчальні посібники з педагогіки, психології, соціально-економічним та спеціальним дисциплінам слабо розглядають питання правової культури, правового виховання учнів. Недостатньо вивчаються проблеми профілактики правопорушень, діагностики реального рівня правової вихованості особистості.

Ключові слова: підготовка майбутнього вчителя, правовиховна робота, здобувачі освіти, початкова освіта.

KUCHAI Oleksandr Volodymyrovych, KUCHAI Tetyana Petrivna. TRAINING OF FUTURE TEACHERS TO ORGANIZE LEGAL EDUCATIONAL WORK WITH STUDENTS OF PRIMARY EDUCATION

Society largely associates the upbringing of citizens of a legal state with the personality of the teacher, his general and legal culture, scientific knowledge and pedagogical skills. However, today, due to insufficient attention to legal education and training in higher education, future teachers often have a low level of legal culture. The programs implemented in pedagogical universities, the available textbooks and teaching aids on pedagogy, psychology, socio-economic and special disciplines poorly consider the issues of legal culture, legal education of students. The problems of preventing offenses, diagnosing the real level of legal education of the individual are not sufficiently studied.

Legal knowledge is necessary for all people as the basis of behavior in various life situations. The relevance of legal education is obvious – it is due to the current state of all spheres of life: economy, culture, politics. And today it is imperative to form in children a worldview based on respect for the law, knowledge of human rights, and even attitudes to observe and strengthen the rule of law, i.e. the legal culture of the individual. A large role in the education of legal culture in minors belongs to the school.

Effective legal education requires the adoption of certain methods that help to acquire knowledge, as well as develop social and intellectual skills that are required of citizens of a legal society. Different teachers prefer different pedagogical techniques, however, we agree that the approach aimed at involving students in an active, joint discussion of legal issues is the most effective.

Future teacher training for organizing legal educational work with primary school students is a complex, multi-component process that requires the integration of legal knowledge, pedagogical skills and educational technologies. It should be aimed not only at mastering theoretical foundations, but also at forming practical readiness to act in real educational conditions. Only a teacher who himself realizes the value of legal culture and compliance with laws is able to effectively educate law-abiding, responsible citizens of Ukraine.

Keywords: *training of future teachers, legal educational work, students, primary education.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасна система освіти України зорієнтована на формування всебічно розвиненої особистості, здатної жити та діяти у демократичному правовому суспільстві. У цьому контексті важливою складовою професійної діяльності педагога є правовиховна робота, спрямована на формування у здобувачів початкової освіти правосвідомості, поваги до законів, норм моралі, прав людини і громадянина. Відтак, підготовка майбутнього вчителя до організації правовиховної діяльності є одним із пріоритетних напрямів педагогічної освіти [2].

Зміни нормативної бази вищої освіти, що відбуваються в останні роки, зокрема освітніх стандартів, з одного боку, викликає якесь нерозуміння і внутрішній протест, з іншого боку, не можна не визнати, що кожна наступна ітерація розвиває спочатку закладені в стандартах ідеї і надає вузам все більшу самостійність у наповненні освітньої програми. Це, безперечно, дозволяє учасникам освітнього процесу більшою мірою враховувати потреби ринку праці, проектувати індивідуальні освітні маршрути та траєкторії, забезпечувати академічну мобільність, враховувати регіональні особливості при наповненні варіативної частини освітньої програми.

Педагогічна освіта включає теоретичне обґрунтування процесів виховання, освіти, навчання. Інтеграція в неї даних людинознавчих наук є основою формування у майбутніх вчителів цілісного знання про дитину як об'єкт та суб'єкт педагогічного процесу.

Вирішення зазначеної проблеми з правової підготовки майбутніх педагогів з використанням активних методів навчання виступає одним із актуальних завдань сучасної педагогічної науки [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основою дослідницького пошуку слугують ідеї, сформульовані у розвідках вітчизняних учених щодо проблем правового виховання (О. Акімова, В. Барковський, К. Басін, С. Болоніна, Г. Васянович, Н. Головка, В. Головченко, Я. Кічук, О. Павлишин, М. Фіцула, Н. Яковлева тощо).

Мета статті – розглянути теоретичні основи підготовки майбутнього вчителя до організації правовиховної роботи зі здобувачами початкової освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правовиховна робота – це цілеспрямована педагогічна діяльність, спрямована на засвоєння учнями знань про права та обов'язки, виховання правової культури, формування морально-правових переконань,

розвиток здатності діяти відповідно до норм права. У початковій школі правове виховання здійснюється через систему навчально-виховних заходів, інтегрованих у зміст освітніх галузей «Я досліджую світ», «Громадянська освіта», а також у позакласну діяльність [1].

Для дітей молодшого шкільного віку правові поняття мають подаватися у доступній, ігровій формі, через життєві ситуації, казки, обговорення, рольові ігри. Важливо, щоб дитина не лише знала про свої права, а й розуміла, як ними користуватися, дотримуючись при цьому прав інших [5].

Підготовка майбутнього вчителя до організації правовиховної роботи є важливою складовою професійної освіти, адже саме педагог виступає посередником між учнем і суспільством у формуванні правової свідомості. У сучасних умовах розвитку демократичної держави особливої актуальності набуває завдання виховання у дітей поваги до закону, прав людини та громадянських обов'язків. Тому майбутній учитель має не лише володіти правовими знаннями, а й уміти реалізовувати їх у педагогічній діяльності через виховні заходи, уроки, проекти та приклад особистої поведінки.

Підготовка до правовиховної діяльності передбачає формування в студентів комплексу знань, умінь і цінностей, що забезпечують ефективне здійснення правовиховного процесу. Основу становлять такі компоненти готовності: когнітивний (знання законодавства, правових норм, прав дитини), мотиваційний (усвідомлення значущості правового виховання), операційно-діяльнісний (уміння організовувати правовиховні заходи) та рефлексивний (здатність аналізувати результати власної діяльності). Реалізація цих компонентів можлива через лекційні заняття, практичні тренінги, педагогічну практику та самостійну пошукову діяльність студентів.

Ефективна підготовка майбутнього вчителя до організації правовиховної роботи забезпечується інтеграцією правових знань у зміст педагогічної освіти, використанням інтерактивних методів навчання, співпрацею з правозахисними організаціями та освітніми установами. Важливо також формувати в студентів власну правову культуру, адже лише педагог, який сам дотримується норм права, може стати прикладом для учнів. Такий підхід сприятиме вихованню покоління громадян, що керуються у своїх діях принципами законності, справедливості й відповідальності.

Ефективна організація правовиховної роботи потребує належного рівня професійної підготовки педагога. Підготовка майбутніх учителів до цього виду діяльності передбачає

формування таких компонентів готовності (Рис. 1.):

Рис. 1. Компоненти готовності майбутніх учителів до організації правовиховної роботи

- Когнітивного, що охоплює знання основ правознавства, педагогіки, психології, методики виховної роботи, законодавчих актів, які регулюють права дитини.

- Мотиваційного, який виявляється у внутрішній потребі здійснювати правовиховну діяльність, у розумінні її соціальної значущості.

- Операційно-діялісного, що забезпечує здатність майбутнього вчителя проектувати, організовувати та реалізовувати форми і методи правовиховної роботи.

- Рефлексивного, який передбачає вміння оцінювати власну діяльність, аналізувати ефективність педагогічних впливів, коригувати виховний процес [3].

Державна політика у сфері розвитку правової грамотності та правосвідомості громадян спрямована на формування високого рівня правової культури населення, поваги до закону, доброчесності та сумлінності як переважаючої моделі соціальної поведінки, а також на подолання правового нігілізму в суспільстві, який перешкоджає розвитку країни як сучасної цивілізованої держави [4].

Педагог у сучасних умовах стає активним учасником правової політики держави, з його правовою компетентністю пов'язується реалізація потреби суспільства в становленні основ правової культури учнів. Від самого педагогічного працівника вимагається неухильне дотримання прав учасників освітнього процесу, захист їх інтересів, розуміння правових основ регулювання суспільних відносин. Тільки в цьому випадку

учні зможуть освоїти позитивний досвід участі у правовідносинах, усвідомити особистісний зміст правомірної поведінки, набуті соціально значущих правових орієнтацій [6].

У процесі професійної підготовки доцільно використовувати інноваційні освітні технології, які сприяють формуванню у студентів практичних навичок організації правовиховної роботи. Серед них:

- тренінги з розвитку правової культури;
- інтерактивні лекції та семінари з елементами дискусій і проблемного навчання;
- імітаційні ігри та педагогічне моделювання ситуацій правового змісту;
- проектна діяльність (розробка і впровадження програм правовиховних заходів);
- практика в школі, під час якої студенти проводять класні години, тематичні бесіди, тижні правових знань [5].

Майбутній учитель має вміти організовувати роботу за кількома напрямками:

- формування знань про основні права й обов'язки дитини;
- виховання почуття справедливості, поваги до інших, нетерпимості до порушень прав;
- розвиток навичок правомірної поведінки через гру, спілкування, колективну діяльність;
- залучення батьків до правового виховання [2].

Педагогам слід бути прикладом для учнів у сфері виконання правових норм і цінностей. Правова культура є важливою складовою громадянського суспільства, тому вчителі мають 50 велику відповідальність за формування її у здобувачів освіти. Вони повинні пояснити учням основні права та обов'язки громадян, структуру та функції правової системи, а також розкрити важливість дотримання законів для функціонування суспільства, що відіграє важливу роль у вихованні правосвідомості в учнів. Це означає розвиток у них усвідомлення необхідності дотримання законів і правил, навчання рішень на основі принципів справедливості та законності.

Виховання правомірності сприяє формуванню в учнів позитивного ставлення до законів і правопорядку. Саме через свою поведінку та власний приклад учитель може показати учням, як важливо дотримуватися законів і моральних норм, як вміти вирішувати конфлікти мирним шляхом і дотримуватися принципів справедливості. Крім передачі знань, учителі також мають сприяти розвитку критичного мислення учнів у контексті правової культури. Це допоможе учням самостійно аналізувати правові норми,

розуміти їх сутність і відстоювати свої позиції на основі обґрунтованих аргументів [4].

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Підготовка майбутнього вчителя до організації правовиховної роботи зі здобувачами початкової освіти є складним, багатокомпонентним процесом, який потребує інтеграції правових знань, педагогічних умінь і виховних технологій. Вона має бути спрямована не лише на засвоєння теоретичних основ, а й на формування практичної готовності діяти в реальних освітніх умовах. Лише педагог, який сам усвідомлює цінність правової культури та дотримання законів, здатен ефективно виховувати правосвідомих, відповідальних громадян України.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому аналізі педагогічних умов, форм і методів формування правової компетентності майбутніх учителів. Необхідним є вивчення впливу сучасних освітніх технологій, зокрема цифрових платформ, інтерактивних засобів навчання та проектної діяльності, на ефективність підготовки студентів до правовиховної роботи. Важливим напрямом дослідження є розроблення інноваційних програм і тренінгів, які сприятимуть розвитку практичних умінь і навичок майбутніх педагогів у сфері правового виховання.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Василюк С. І. Психолого-педагогічні умови правової підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів: Дис. ...канд. пед. наук. 13.00.04. Львівський науково-практичний центр. Львів. 2017. 311 с.
2. Городицький М. І. Правова освіта майбутнього вчителя; ред. М. К. Подберезький. Харків: Легас, 2001. 128 с.
3. Кічук Я. В. Правова компетентність майбутнього фахівця – пріоритетне завдання громадянської освіти у вищій школі. Вісник Львів. ун-ту. 2008. 23. Серія: Педагогіка. С. 141–147.
4. Клочкова Д. М. Взаємозв'язок формування правової компетенції майбутнього вчителя з правовим вихованням особистості. Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. 2011. 12 (223). С. 168–174.
5. Махновець В. Г. Підготовка майбутнього вчителя до організації правовиховної роботи як наукова проблема. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2022. (207). С. 235–238.
6. Сіверс З. Ф. Прикладні аспекти становлення політико-правової свідомості молоді : посібник / З. Ф. Сіверс, В. М. Духневич, О. Ю. Осадько; за заг. ред. З. Ф. Сіверс ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2017.

REFERENCES

1. Vasylyna, S. I. (2017). *Psykhologo-pedahohichni umovy pravovoyi pidhotovky uchniv profesiyno-tekhnichnykh navchal'nykh zakladiv*. [Psychological and pedagogical conditions of legal

- training of students of vocational and technical educational institutions]. L'viv.
2. Horodyns'kyi, M. I. (2001). *Pravova osvita maybutn'oho vchytelya* [Legal education of the future teacher]. Kharkiv.
 3. Kichuk, YA.V. (2008). *Pravova kompetentnist' maybutn'oho fakhivtsya – priorytetne zavdannya hromadyans'koyi osvity u vyshchii shkoli*. [Legal competence of the future specialist is a priority task of civic education in higher education]. L'viv.
 4. Klochkova, D. M. (2011). *Vzayemozv'язok formuvannya pravovoi kompetentsiyi maybutn'oho vchytelya z pravovym vykhovannyam osobystosti*. [The relationship between the formation of the legal competence of the future teacher and the legal education of the personality].
 5. Makhnovets', V. H. (2022). *Pidhotovka maybutn'oho vchytelya do orhanizatsiyi pravovykhovnoyi roboty yak naukova problema*. [Preparing a future teacher for the organization of legal educational work as a scientific problem].
 6. Sivers, Z. F. (2017). *Prykladni aspekty stanovlennya polityko-pravovoi svidomosti molodi*. [Applied aspects of the formation of political and legal consciousness of youth]. Kropyvnyts'kyi.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КУЧАЙ Олександр Володимирович – доктор педагогічних наук, професор кафедри

педагогіки Національний університет біоресурсів і природокористування України.

Наукові інтереси: підготовка фахівців у закладах вищої освіти.

КУЧАЙ Тетяна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти, Закарпатський угорський університет ім. Ференца Ракоці II.

Наукові інтереси: підготовка фахівців у закладах вищої освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KUCHAI Oleksandr Volodymyrovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Pedagogy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.

Circle of scientific interests: Training of specialists in higher education institutions.

KUCHAI Tetiana Petrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, professor of the department of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian University.

Circle of scientific interests: Training of specialists in higher education institutions.

Стаття надійшла до редакції 8.10.2025 р.

УДК 78.6: 37.091.33: 78+39](477.87)(045)

DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2025.17.024-029

СМИРНОВА Тетяна Анатоліївна –

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри музичного мистецтва

Комунального закладу вищої освіти

«Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2931-8288>

e-mail: smyrnovasiyana@gmail.com

ТЕЛЕП Оксана Анатоліївна –

кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент кафедри соціокультурної діяльності,

проректор з науково-педагогічної роботи

Комунального закладу вищої освіти

«Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7924-9121>

e-mail: oksi17uz@gmail.com

ЕТНОМИСТЕЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

СМИРНОВА Тетяна Анатоліївна, ТЕЛЕП Оксана Анатоліївна. ЕТНОМИСТЕЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто сутність, принципи етно-мистецької компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва, окреслено зміст етно-мистецької освіти